

سوت پایان فعالیت‌های غیرمجاز بانکی

نمایندگان مجلس در جلسه علنی سه‌شنبه هفته گذشته مجلس یک فوریت طرحی را به تصویب رسانده‌اند که راه را برای تکمیل ابزار نظارتی بانک مرکزی بر سیستم پولی کشور باز می‌کند و در عین حال خط پایانی بر فعالیت مؤسسات غیرمجاز مالی و اعتباری است.

نمایندگان مجلس در جلسه علنی سه‌شنبه هفته گذشته مجلس یک فوریت طرحی را به تصویب رسانده‌اند که راه را برای تکمیل ابزار نظارتی بانک مرکزی بر سیستم پولی کشور باز می‌کند و در عین حال خط پایانی بر فعالیت مؤسسات غیرمجاز مالی و اعتباری است.

این طرح را گروهی از نمایندگان سه‌شنبه هفته گذشته و با قید یک فوریت تحت عنوان «طرح بانکداری بدون ربا» تقدیم مجلس کردند و فوریت آن بلافاصله از تصویب مجلس گذشت. هدف از ارائه این طرح ساماندهی به فعالیت‌های بانکی و پولی در کشور، جدایی بانک‌ها از فعالیت‌های بنگاهداری، تعیین مقررات سخت در سپرده‌گیری و اعطای تسهیلات توسط بانک‌ها و مجرمانه قلمداد کردن تخطی بانک‌ها از مقررات تدارک دیده شده در این طرح است.

همچنین فعالیت‌های بانکی تحت نظارت یک شورای فقهی درخواهد آمد. از مهم‌ترین محورهای این طرح، فصل دوم آن است که در ماده 4 آن آمده است: جذب هرگونه سپرده توسط بانک‌ها صرفاً در چارچوب مجوز صادره از سوی بانک مرکزی و دستورالعمل‌های آن مجاز است. اقدام به سپرده‌گیری توسط مؤسسات غیرمجاز یا خارج از حدود و چارچوب تعیین شده در مجوز، تصرف در مال غیر و اخلاف در نظام اقتصادی کشور تلقی می‌شود و با مرتکب، مطابق قانون مجازات اسلامی برخورد خواهد شد. بانک مرکزی موظف است اسامی بانک‌ها و مؤسسات غیرمجاز یا متخلف را به قوه قضاییه اعلام و همزمان، برای اطلاع عموم منتشر کند.

مؤسسات غیرمجاز؛ معضل پولی کشور

نمایندگان طراح این طرح در شرایطی فعالیت‌های پولی غیرمجاز را اقدامی مجرمانه و سپرده‌گیری توسط آنان را مصداق تصرف در مال غیر و اخلاف اقتصادی قلمداد کرده‌اند که طبق آمار بانک مرکزی بیش از 20 درصد نقدینگی کشور در اختیار 6 مؤسسه مالی و اعتباری غیرمجاز قرار دارد. این مؤسسات همواره فراتر از مقررات و بخشنامه‌های بانک مرکزی حرکت کرده و حتی خود را هم مقابل بانک مرکزی پاسخگو نمی‌دانند.

هفته گذشته که مجلس طرح استفساریه گسترش نظارت بانک مرکزی بر فعالیت‌های مؤسسات مالی غیرمجاز را تصویب کرد، یکی از نمایندگان گفت که 7 هزار مؤسسه اعتباری و پولی که از بانک مرکزی مجوزی دریافت نکرده‌اند، در حال فعالیت هستند. با این حال 6 مؤسسه از این مؤسسات دارای گردش مالی عظیم هستند و 20 درصد نقدینگی کل کشور را در اختیار گرفته‌اند. احمد توکلی، نماینده تهران در این خصوص اعلام کرد که این مؤسسات حتی حاضر به معرفی هیأت مدیره خود به بانک مرکزی نیستند؛ ضمن اینکه این مؤسسات با برخی بانک‌های دولتی هم روابط ضربدری دارند. البته این تنها مشکل موجود در نظام بانکی کشور نیست چراکه همین مؤسسات خود را ملزم به رعایت بخشنامه‌های بانک مرکزی یا مصوبات شورای پول و اعتبار درباره مقررات پولی کشور نمی‌بینند.

به‌عنوان مثال سال گذشته که بانک مرکزی بخشنامه کاهش سود بانکی را از بالای 25 درصد به حداکثر 22 درصد ابلاغ کرد، مؤسسات مالی غیرمجاز این بخشنامه را رعایت نکردند و نهایتاً رقابتی غیررسمی بین بانک‌های مجوز دار با این مؤسسات بر سر جذب سپرده‌های مردمی شکل گرفت.

نهایتاً بخشنامه بانک مرکزی به‌صورت ناقص اجرا شد. سه‌شنبه هفته گذشته هم که شورای پول و اعتبار تشکیل جلسه داد تا نرخ‌های جدید سود سپرده و تسهیلات بانکی را مورد بررسی قرار دهد، یکی از موارد مطرح شده احتمال استفاده بیشتر مؤسسات مالی غیرمجاز در صورت تصویب نرخ‌های جدید بانکی بود. شورای پول و اعتبار نهایتاً تصمیم گرفت که سود سپرده بانکی یکساله را از 22 به 20 درصد و سود تسهیلات را هم از 28 به 24 درصد کاهش دهد اما با این حال یکی از نگرانی‌های موجود در عملیاتی شدن این مصوبه، فعالیت آزادانه مؤسسات مالی غیرمجاز است چرا که این مؤسسات همچنان می‌توانند با پرداخت سودی بالاتر از مصوبات شورای پول و اعتبار راه را برای ناکام گذاشتن مصوبه جدید باز کنند.

2. مصوبه الزام‌آور مجلس

بانك مركزي براي مهار مؤسسات غيرمجاز اقدامي جدي به عمل نياورده است. اين بانك آذرماه گذشته فهرستي از بانكها و مؤسسات مالي مجاز را منتشر و اعلام كرد كه نام هر بانك يا مؤسسه مالي كه در اين فهرست قرار ندارد، فاقد مجوز است. با اين حال اين بخشنامه هم نتوانست خللي در فعاليت مؤسسات غيرمجاز ايجاد كند. نهايتا نمايندگان مجلس تصميم گرفتند براي ساماندهي فعاليتهاي مؤسسات مالي غيرمجاز اقداماتي را به عمل آورند.

ابتدا طرح استفساريه‌اي با قيد دوفوريت به تصويب رسيد كه طبق آن بانك مركزي مي‌تواند بر فعاليتهاي مؤسسات مالي كه از بانك مركزي هم مجوز ندارند، نظارت كند. اقدام دوم هم در چارچوب طرح يك فوريتي «بانكداري بدون ربا» تدارك ديده شده است كه طبق بخشي از اين طرح، فعاليتهاي غيرمجاز بانكي در دايره اقدامات مجرمانه قرار مي‌گيرد. اين طرح اگر به تصويب نهايي برسد، محكم‌ترين اقدام قانوني است كه عليه فعاليتهاي پولي و بانكي غيرمجاز در كشور طراحي شده است.

ضمانت اجرايي برخورد با مؤسسات غيرمجاز

احمد حاتمي‌يزد، كارشناس مسائل بانكي: تعداد مؤسسات و صندوقهاي غيرمجاز پولي در ايران از سوي صندوق بين‌المللي پول 7 هزار مورد اعلام شده است كه از اين تعداد حدود 5 هزار صندوق فعال هستند. اغلب اين صندوقها پشتيبانهاي بزرگي در شهرها دارند. حاميان اين مؤسسات بايد به اين باور برسند كه فعاليت صندوقهاي اينچيني آسيبي جدي براي اقتصاد كشور محسوب مي‌شود و به ساماندهي آن تن بدهند. در اين صورت است كه طرحها و قوانين مجلس ضمانت اجرايي پيدا خواهد كرد در غير اين صورت قدرت بانك مركزي براي مقابله با اين مؤسسات كافي نخواهد بود.

طرح جديدي كه يك فوريت آن در مجلس تصويب شده است تا تصويب نهايي و تأييد شوراي نگهبان راهي طولاني دارد. بايد ديد كه آيا چنين موضوعي نهايي مي‌شود يا خير. واقعيت اين است كه مؤسسات غيرمجاز با در اختيار داشتن 25 درصد نقدبنگي كشور اقتصاد كشور را با اختلال مواجه كرده‌اند. اگر از بانك مركزي حمايتهاي لازم انجام شود، مي‌تواند جلوي اين فعاليتها را بگيرد. بايد قانون به بانك مركزي اختيار لازم را بدهد در اين صورت مي‌تواند به بانكها بخشنامه بدهد كه هرگونه ارتباط مالي با اين مؤسسات را قطع كنند. اگر فعاليت حساب، حواله، چك و اسناد اين مؤسسات از سوي بانكها متوقف شود، گلوگاه مهمي مسدود خواهد شد و در اين صورت طي 2 ماه اين مؤسسات به تعطيلي كشيده خواهند شد.

واريز به حسابهاي کوتاه‌مدت روزشمار با نرخهاي سود بالا ممنوع شد

صاحبان حسابهاي کوتاه‌مدت روزشمار از پنجشنبه هفته گذشته پس از مراجعه به شعب بانكها براي واريز وجوه و دريافت سودهاي بالاتر از نرخ مصوب سال گذشته شوراي پول و اعتبار با بخشنامه جديد بانك مركزي مواجه شدند. براساس اين بخشنامه ديگر امكان واريز به اين حسابها براي مشتريان وجود نداشته و آنها تنها مي‌توانند تا زمان منقضي شدن حساب از آن برداشت كنند، البته ميزان نرخ سود اين حسابها تا زمان انقضي آن همان نرخهاي بالاتر از مصوبه شوراي پول و اعتبار است.

براساس اين بخشنامه بانك مركزي، امكان دريافت سود روزشمار بالاتر از مصوبه شوراي پول و اعتبار توسط صاحبان حسابهاي کوتاه‌مدت از بين رفته و از اين پس بانكها امكان واريز اين نوع سود را به صاحبان اين حسابها نخواهند داشت. يكي از مسئولان اداره نظارت بر بانكها و مؤسسات اعتباري بانك مركزي با تأييد صدور بخشنامه اصلاح ضوابط ناظر بر هر حساب از سوي بانك مركزي به ايرنا گفت: حسابهاي کوتاه‌مدت يا مدت‌دار و بلندمدت يكساله قابليت واريز يا برداشت ندارد.

به‌عنوان مثال اگر اين حسابها در شهريور سال 93 افتتاح شود تا شهريور سال 94 ديگر امكان كاهش يا افزايش موجودي آن وجود ندارد. وي تصريح كرد، حسابهاي روزشمار کوتاه‌مدتي وجود داشت كه بانكها نرخ سود بيشتر از نرخ متناظر براي آنها پرداخت مي‌كردند و به اين حسابها نرخهاي سود بالا مي‌پرداختند. اما از اين پس واريز سود به حسابهايي كه ماهيت مدت‌دار داشته متوقف شده و صاحبان حساب نمي‌توانند به مانده حساب مبالغه را اضافه كنند.